

ממושגים תיאורטיים אל השלכותיהם במציאות

שיעור 1: ✓

מהו קונפליקט

מורה: יש להציג לתלמידים את תוכנית הקורס בקווים כלליים:

- במהלך השנה ננסה להבין מהו סכסוך, האם כל הסכסוכים הם אותו הדבר, כיצד מעודדים סכסוך וכיצד אפשר למתן אותו.
- נעסוק במושג "נרטיב", שיהיה מרכזי לשיעורים שלנו, ובאמצעותו נסקור את ההיסטוריה של ארץ ישראל במאה ה-20 בעיניים שלנו, היהודים, ובעיניים של הפלסטינים.
- ננסה ליישם עליו את התובנות שלמדנו על סכסוכים כדי לגבש עמדה אישית לגביו, איזו שלא תהיה, ונתרגל חשיבה פוליטית השוקלת את המחיר של כל עמדה ואת הגמול שלה.
- השיעור שלנו ייגע באקטואליה באמצעות יישום הבנות למה שקורה סביבנו לאור התובנות שקיבלנו בקורס. אפשר לפתוח בשאלה: הקורס נקרא "אופק בסכסוך"; מה לדעתכם מבטא השם הזה?

אז מהו סכסוך? לעתים נשתמש במילה הלועזית conflict

מי מוכן לנסות ולהסביר מהו סכסוך/קונפליקט? לתת דוגמאות?
(למורה: סכסוך יכול להיות בין שכנים, בין אנשי עסקים, בין אוהבים לשעבר,
בין ילדים, בין מדינות ועמים).

1. **פותחים מצגת ומראים 4 שקופיות בלבד** (עד השיר של יהודה עמיחי)
המסבירות את המושג קונפליקט.

קישור למצגת

(למורה – יש לנהל שיחת הבהרה על כל שקופית, ולסכם את העיקר של
ארבעתן. הוספנו הערות למורה מתחת לשקופיות במצגת).

2. **ממשיכים** לשקופית הבאה בלבד, עם השיר של יהודה עמיחי "המקום
שבו אנו צודקים". אנו ממליצים **שהמורה יתקרא את השיר בקול**,
כדי שתהיה קריאה נכונה. בהמשך יענו התלמידים על השאלות,
רצוי בזוגות: להלן הטקסט + שאלות.
(בסוגריים אנו מציעים למורה תשובה, היא כמובן בסיסית ואפשר
להתעלם ממנה)

המקום שבו אנו צודקים / ! אחיחי
אן המקום שבו אנו צודקים
לא יזמחו לעולם פרחים באביב;
המקום שבו אנו צודקים
הוא רחוק וקשה כמו חזר.
אבל ספקות ואהבה עושים את העולם לתחו ח
כמו חפרפרת, כמו חריש
ולחישת תשמע במקום שבו היה הפית
אשר נחרה.

מה המסר הכללי של יהודה עמיחי?

(למורה - אין סיכוי לסיום סכסוך אם כל אחד יעמוד על הצדק שלו, בלא ניסיון להבין את הצדק של האחר ולהתחשב בו)

מה מסמל המושג אביב?

(למורה - שינוי ממצב קודר(חורף) לפריחה שסופה פירות. באין פריחה אין פירות).

למה "המקום שבו אנו צודקים הוא רמוס וקשה כמו חצר"?

(למורה - חצר נותנת **תחושת** ביטחון ומוגנות, כי היא סגורה ומסוגרת על ידי גדר. גם "הצדק שלי", שאני מאמין ומחזיק בו, נותן לי ביטחון; לכן אני מגדר אותו כנגד רעיונות אחרים העלולים לערער אותו ולגרם לשינוי שאני לא מוכן להסתכן בו. **המקום שבו אנו צודקים הוא מקום שבו אנו מהדקים את דעותינו מבלי להקשיב לקולות** אחרים, ומונעים מרעיונות חדשים לפרוח. לשיר יש בית אחד "המהדק" אותו מכל כיוון).

למה "ספקות ואהבה עושים את העולם לתחוח", (מה מסמלים

החפרפרת והחריש)?

(למורה - צריך הבהיר את המילה "תחוח": מפורר, אוורירי, רך. החפרפרת והחריש עושים את זה בדיוק, הם חותרים בתוך האדמה הקשה ומפוררים אותה. אדמה תחוה מאפשרת נביטה חדשה של פרחים, ובהשאלה - של רעיונות חדשים, של שינוי וחידוש. **הספק מפורר את הביטחון המוחלט בצדק שלי ומוליך שאלות, ביקורת עצמית, הקשבה לאחר, אמפטיה ואהבה** - רצון טוב כלפי הזולת והבנה. באדמה תחוה - בניגוד לאדמת החצר המהודקת, יכולים לצמוח פרחים שהם סימן לגשם, לפירות, לאביב לתקווה).

מדוע נחרב הבית? ומי לוחש בין החרבות?

(למורה - מצב שבו כל אחד נלחם על הצדק שלו הוא מאבק קיצוני "לחיים או למוות", "או הכל - או כלום", וזה מאבק שמוביל בהכרח לאובדן, לסבל, לחורבן ולהמשך הסכסוך. **והלחישה... של מי? של התינוק שאיבד את הוריו ואת עתידו? של הוריו שמתו? של האהובה שאבדה? של החרטה? של הייאוש? הבעיה - היא באה מאוחר מדי, אחרי האסון).**

מורה: לסיכום השיעור:

למדנו על המושג קונפליקט **ועל קונפליקט נמשך ובלתי נשלט, התובע לעצמו את** משאבי המדינה, מכוון את ערכי החברה ומשעבד אותם לצרכיו. למדנו על הגורמים שמעודדים קונפליקט או שמביאים לסימו.

אפשרות:

כתבו סיפור קצר דמיוני או מהיכרות אישית על קונפליקט שנתקע בחצר רמוסה; **או** על קונפליקט שעבר לאדמה תחוחה (למשל ריב עם חברים, במשפחה, עם חברה).

מהו נרטיב

מורה: יש להתייחס אל השיעור הקודם, ואם התלמידים כתבו סיפור, כמובן להזמין להציגו בכיתה.

1. בואו נעשה תרגיל קטן. נניח שטיילתם בתאילנד או בפרו, ופגשתם זוג נחמד שמתעניין מאד בישראל ואוהב את העם היהודי. הוא מבקש שתספרו לו את הסיפור הציוני של היהודים, המסביר: (לכתוב על הלוח את 3 השאלות):

- * **מדוע היהודים בחרו להקים לעצמם מולדת;**
- * **למה דווקא בארץ ישראל;**
- * **מדוע נוצר קונפליקט נמשך ובלתי נשלט בין היהודים ובין הפלסטינים.**

עבודה בקבוצותאפשרות א:

מורה: התחלקו לזוגות/שלישיות כתבו לזוג הנחמד על פני כחצי עמוד את עיקרי הנרטיב הציוני: איך התחיל ותחנות מרכזיות בדרכו; **בבקשה - לא כהרצאה, אלא כסיפור!** זכרו – אתם לא היסטוריונים, וגם בקושי למדתם על התקופה הזאת; תוכלו להיעזר במושגים הבאים (לא חייבים, זה לא מבחן...).

המושגים לכתיבת הסיפור הציוני: אנטישמיות; הציונות; הרצל; עליות ראשונות; הצהרת בלפור; קק"ל; עליות; אירועי דמים (פרעות); השואה; תוכנית החלוקה של האו"ם 1947; מלחמת העצמאות, הכרזת העצמאות.

אפשרות ב:

עבודה משותפת בכיתה באמצעות אפליקציית 'פדלט' (שיתוף אינטרנטי).

2. האם אנחנו יכולים לכתוב את "הסיפור הפלסטיני" של מה שקרה כאן? (למה כן/למה לא? מישהו רוצה לנסות?)

מורה - להראות שוב את המצגת, ולהמשיך ל"נרטיב" ולתפקידו בסכסוך. (שיחה והבהרה של כל שקופית).

אם חשוב לדעתכם ללמד את הנרטיב הפלסטיני במערכת החינוך שלנו? (מדוע כן/ מדוע לא)

דוגמה היסטורית ל"אופק בסכסוך" נמשך ובלתי נשלט

השיעור ברובו יתבסס על עבודה עצמית, בזוגות או בקבוצות. מומלץ שהיא תהיה אחד מהמדדים להערכת התלמיד בסוף הקורס.

מורה: ראינו במצגת שהיו סכסוכים אלימים בעולם, והם נפתרו, או שרק התמתנו ונפסקה האלימות. **אולי הם נותנים אפשרות לאופק חיובי גם בסכסוך שלנו?** אז כדאי לבדוק סכסוך כזה, ונראה אם נוכל ללמוד ממנו משהו על עצמנו.

בשיעור היום נעסוק בקונפליקט שהתקיים **בצפון אירלנד** במחצית השנייה של המאה ה-20, **לא** מתוך כוונה להעמיק בפרטיו או לשפוט את צדדיו, אלא מתוך רצון להבין כיצד הפכו אותו מ"סכסוך בלתי נשלט", ל"סכסוך נשלט" ולא אליים.

(כדאי להראות **מפה** של האי הבריטי ואירלנד).

(מידע למורה **לשיעור הסיכום** - מתוך אתר הקונגרס הישראלי:

במאי 1998 נחתם "הסכם יום שישי הטוב" בין מנהיגי המפלגות בצפון אירלנד, בחסות ממשלת הרפובליקה של אירלנד וממשלת בריטניה. ההסכם הגדיר צורה חדשה של אוטונומיה בצפון אירלנד, **אשר מקנה למיעוט הקתולי ייצוג משופר ומשאירה את צפון אירלנד כחלק מבריטניה.**

גם לאחר חתימת ההסכם היו תקריות אחדות, אולם לאחר שביוני 2005 התפרקה המחתרת האירית הקתולית מנשקה, אפשר לומר כי ההיבטים האלימים של הסכסוך נפתרות.

קישור לדף לתלמידים: מטלה לעבודה עצמית

אופק בסכסוך נמשך ובלתי נשלט

מורה: בשיעור הקודם למדנו על סכסוך ארוך ששלט בחברה בצפון אירלנד למעלה מ-30 שנה וכמעט ניהל את חייה. פעולות טרור, גיוס נשק, מחתרות, תעמולה והרבה דם. הסכסוך התבסס על שני נרטיבים מנוגדים שמעורבים בהם אמונה דתית ורגשות לאומיים: **היוניוניסטים** שרוצים להתאחד עם בריטניה (union = איחוד) ו**הלאומנים** שרוצים להתאחד עם אירלנד (עם הלאום האירי).

האם צידדתם באחד הנרטיבים? או שאולי הייתם אדישים לגמרי כי זה באירלנד ולא אצלנו?

במה דומה הסכסוך באירלנד לסכסוך שלנו בין יהודים לפלסטינים? (למורה: מעורבים בו: אמונה דתית; פעולות טרור הפוגעות בחפים מפשע; הוא נמשך לאורך זמן; קבוצות שנלחמות על "הכל" לעצמן ואפס לאחרת; התנהלות אלימה של הצבא/המשטרה כדרך פעולה בלתי נמנעת. אפשר להכניס כאן את הביטוי: win/win , win/zero)

במה שונה הסכסוך שלנו מהסכסוך האירי? (למורה: אצלנו מעורבים בו **שני עמים הנלחמים על אותה אדמה כמולדת היחידה שלהם, שאין להם קיום לאומי בלעדיה**; משפיעות עליו **שתי דתות שכל אחת מהן תופסת את האדמה כקדושה, כהבטחה אלוהית**. המאבק מתרחש בהיסטוריה הקרובה, הדורות עדיין חיים...).

סיכום:

הסכסוך בצפון אירלנד הוא דוגמה לסכסוך נמשך ובלתי נשלט שחדל להיות אלים. הנרטיבים שבעבר ליבו את הסכסוך **קיימים גם היום!** אבל בשנת 1998 הגיעו בצפון אירלנד להסכמות שמאפשרות חיים משותפים עם מחלוקת אך בלא אלימות. **בשנת 2005 התפרקה המחתרת הקתולית מנשקה, ונוצרה מציאות שבה הצדדים מוכנים לחלוק את החיים בלא אלימות**. חיים שנותנים הזדמנות לאזרחי צפון אירלנד לשגשג במקום לכלות את המשאבים ואת הנפש בסכסוך דמים, **ואולי להגיע לנרטיב משותף**.

2 . מורה: נראה לסיכום סרטון קצר, בן 5 דקות בלבד, ואחר כך נדבר עליו. הסרטון נקרא "זרים".

לחץ כאן כדי
לצפות בסרטון

מה התרחש בסרטון?

במהלך השיח כדאי להפנות תשומת לב לסמלים בסרט:

- **שרשרת מגן דויד** (פעם מראים אותה **בגאווה, ופעם מסתירים אותה...**)

- **עיתון ערבי ותמונה לאומנית** (הערבי לא מסתיר)

- **היעדר תקשורת מילולית**, מסרים של ריחוק - "אין על מה לדבר"; חוסר יכולת להתעלם מצד אחד וחוסר יכולת לתקשר; היהודי מביע ניכור ובידול מהערבי.

- **רכבת דוהרת** (מימד הזמן והסכנה, המחייבים מעבר מניכור לשיתוף פעולה פורה - ולניצחון).

מה רצו הבמאים לבטא? האם יש קשר בין הסרטון הזה למה שהתרחש באירלנד?

חומרים להעשרה ליחידה 1

- **איתמר פוגש ארנב** : דוד גרוסמן, (ספר ילדים) להמחשת דימוי נרטיבי שלילי ופחד מפני האחר
- **אוזו ומוזו מכפר קאקארוזו** : אפרים סידון, (ספר ילדים) להמחשת קונפליקט בלתי נשלט
- **"שכנים"** - סרטון משנת 1940 על היווצרות קונפליקט בין שכנים וסופו המר. עם נורמן מקלארן ואנימציה.

יחידה 3:

הצהרת בלפור

יחידת לימוד זאת עוסקת בהצהרת בלפור ובשני העשורים שאחריה. זאת התנסות ראשונה עבור התלמידים בלימוד דו-נרטיבי ולכן היא מעניינת ומאתגרת, ועלולה להיות משימה רגשית לא פשוטה עבור התלמידים. צריך לקחת את זה בחשבון ולהתייחס בהבנה לתגובות בלתי מתפשרות של התלמידים, ועם זאת להיות נחושים בצורך שלנו להכיר ולכבד את הנרטיב הפלסטיני. הצהרת בלפור היא נקודת ציון מרכזית בסכסוך הציוני-פלסטיני, וכל צד העניק לה משמעות נרטיבית הפוכה. התלמידים יגלו את ההבדלים וילמדו שאירוע יכול לקבל פרשנות שונה באופן מהותי, בהתאם לאמונות ולמטרות של הנרטיב. שנות ה-20 וה-30 עוסקות בהתפתחות המדינה של היישוב היהודי בארץ ישראל, ובאלימות שצמחה בעקבותיה ומאפיינת את הקונפליקט הנמשך שלנו.

שיעור 6:

הצהרת בלפור

מורה: בשנת 2017 קרא אבו מאזן, יו"ר הרשות הפלסטינית, לתבוע את ממשלת בריטניה על הצהרת בלפור שניתנה מאה שנה קודם לכן, בנובמבר 1917. לדבריו ההצהרה שנתן שר החוץ האנגלי גרמה לאסון הנמשך של העם הפלסטיני ולטרגדיה שלו. יש לשער שלמדתם על ההצהרה, אז בואו וניזכר מה היא אמרה: **! להקרין על הלוח שקופית מס' 1 ליחידה 3**, הכוללת את הצהרת בלפור בעברית ובאנגלית, ולקרוא בקול את התרגום בעברית.

קישור למצגת

להזכיר: ההצהרה ניתנה לקראת סוף מלחמת העולם הראשונה, כאשר בריטניה פתחה בכיבוש ארץ ישראל והמזרח התיכון מידי האימפריה העות'מאנית – טורקיה. את שני הנרטיבים, המתארים מה שכל צד הבין נקרא **בעבודה עצמית**. - יש לחלק לתלמידים תדפיס של שני הנרטיבים ואת טבלת השוואה לעבודה עצמית

המסמכים בקישור המצורף

לסיכום העבודה יערך דיון משתף על הטבלה ועל שאלות העולות מהנרטיבים. (למורה: לראשונה ייפתח דיון שבו מוצג הנרטיב הפלסטיני לצד הנרטיב הציוני. עשויים לעלות מחשבות ורגשות סוערים ונכון להתייחס אליהם בהבנה; יש לעודד התבוננות מורכבת על היווצרות הקונפליקט הנמנעת מהכרעה מי צודק ומי לא צודק).

השאלות שמוצע לשאול בדיון המסכם:

1. מה דומה בשני הנרטיבים?

(למורה: הם דומים בכך שהם מייחסים לבריטניה רצון לשלוט על ארץ ישראל באמצעות שיתוף פעולה עם הציונות; שני הנרטיבים רואים בהצהרה שלב מכריע בהיסטוריה שלהם).

2. מה שונה בין שני הנרטיבים?

(למורה: הנרטיבים שונים בהסבר שהם נותנים למתן ההצהרה: הנרטיב הישראלי מדגיש את חשיבותו של הרעיון הציוני ואת צדקתו בקבלת ההצהרה, וגם את הסיבה הקולוניאלית של בריטניה, ואילו הנרטיב הפלסטיני מנמק את מתן ההצהרה אך ורק במדיניות קולוניאליסטית של בריטניה, רצונה לשלוט על המזרח התיכון).

3. איזו חשיבות מייחסים שני הנרטיבים להצהרת בלפור, ומדוע?

(למורה: בנרטיב הציוני ההצהרה היא רגע שיא של הציונות, שחיפשה מאז הרצל אישור של מעצמה להקמתה של מדינה לעם היהודי בארץ ישראל. הצהרת בלפור היתה שלב קריטי לניצחון הציונות, מפני שאנגליה לא רק תמכה, אלא גם שלטה על ארץ ישראל ואפשרה את הגשמתה. בנרטיב הפלסטיני ההצהרה היא עוול מוסרי ולא הגיוני, ביטוי לקולוניאליזם המערבי שמקדש את טובת המעצמות על חשבון העמים בני המקום. הבריטים התעלמו מהרוב המוחלט של הפלסטינים בארץ ישראל ומזכותם להגדרה עצמית, והיהודים הפכו לכלי שרת בידי הקולוניאליזם הבריטי. הצהרת בלפור היא הפתיח לטרגדיה הנמשכת של העם הפלסטיני.)

כיצד שני הנרטיבים הסותרים הללו משפיעים על המשך הסכסוך?

- * תוכלו להבין ולהסביר את הקושי של הפלסטינים לוותר על ארץ ישראל?
- * האם תוכלו להסביר את הצדק שבהחלטת בלפור, על אף מיעוט היהודים בארץ ישראל? •
- * האם תוכלו לחשוב על שני סוגים של צדק: צדק ציוני וצדק פלסטיני?
- * שלב ההיסטורי הזה, האם יש "טובים" ויש "רעים" בקונפליקט שלנו?
- ההצהרה ניתנה **לעם היהודי**, לא ליהודים שישבו בארץ, והוא מנה אז קרוב ל - 15 מיליון יהודים בעולם.

הסיפור של הצהרת בלפור(הציוני)

התנועה הלאומית היהודית צמחה באירופה לקראת סוף המאה ה-19. הגורמים העיקריים לצמיחתה היו שלושה: הרעיון הלאומי שהתפשט באירופה, ולפיו זכותו של עם להשתחרר משלטון זר, האנטישמיות והמצב הכלכלי הנואש במזרח אירופה. בשנת 1897 הקים בנימין זאב הרצל את התנועה הציונית כארגון המלכד את כל היהודים הציוניים ופועל להקמת מדינה לעם היהודי בארץ ישראל. הרצל הקדיש את חייו למען קבלת אישור בינלאומי להקמת המדינה היהודית אולם הוא נכשל. משנת 1882 ועד 1914 הגיעו יהודים בעלי תודעה ציונית לארץ ישראל במטרה לקנות אדמות ולהתיישב בהן, והם הקימו את התשתית היישובית לישות מדינית יהודית. 20 שנה אחרי הקמת התנועה הציונית בריטניה הכריזה את "הצהרת בלפור" (נובמבר 1917), המאשרת לעם היהודי להקים את ביתו הלאומי בא"י. רה"מ של בריטניה ושר החוץ שלה האמינו ברעיון הציוני ובצדקתו, אך גם רצו להבטיח את אחיזת בריטניה בארץ ישראל, בעיקר כדי להבטיח לעצמה את מקורות הנפט במזרח התיכון. הם האמינו כי באמצעות הבית הלאומי היהודי שתחת חסותה, בריטניה תוכל לשלוט על האזור. הנוסח של הצהרת בלפור היה מעורפל, מפני שאין בו הגדרה לגבולות הבית הלאומי היהודי, ומופיעה בו דרישה להתחשב בזכויות האזרחיות של הערבים החיים בארץ ישראל. ובכל זאת, הצהרת בלפור התקבלה בקרב הציונים בשמחה אדירה! סוף סוף הם יכולים לבנות בית לאומי ליהודים באישור ולא בסתר, ובחסות המעצמה שעמדה לכבוש את האזור. תוכנה של הצהרת בלפור גם נכלל ב"כתב המנדט" (1922) שבו הוענקה לבריטניה באופן רשמי השליטה על ארץ ישראל. האיש שפעל יותר מכל להשגת הצהרת בלפור היה חיים ויצמן, מנהיג ציוני שחי בבריטניה. לאחר פרסום ההצהרה הוא אמר: "לא לנער הזה התפללתי. אך ידוע ידעתי כי יוצאים אנו למסע גדול".

(על פי: ללמוד את הנרטיב ההיסטורי של האחר, 2008, ארגון פריים)

הסיפור של הצהרת בלפור (הפלסטיני)

התוכנית הראשונה לשיתוף פעולה בין מעצמה קולוניאלית ובין היהודים היא התוכנית של נפוליון משנת 1799 להקים מדינה יהודית בפלסטין, בניסיון לגייס את תמיכת היהודים בצבאו במהלך הקרבות בארץ. התוכנית השנייה לשיתוף פעולה כזה עלתה ב- 1840, כאשר שר החוץ הבריטי העלה את הרעיון למצוא חלק ארץ בתוך המדינה העות'מאנית שיהיה נתון לחסות בריטית, ובתוכו יוקם מחסום אנושי שימנע ליכוד מדיני מהערבים. לבריטניה היו שאיפות ותוכניות מאז ומתמיד במזרח התיכון, אזור בעל חשיבות עליונה מבחינה כלכלית ואסטרטגית, והקולוניאליזם הבריטי האמין שהיהודים יכולים להיות המחסום הזה. בשנת 1907, בשיאה של התחרות הקולוניאליסטית, יזמה בריטניה הקמה של ועדה בינלאומית, כדי שתגיש דו"ח בנושא לראש ממשלת בריטניה. הדו"ח המליץ להילחם בכל תופעה של אחדות ערבית על ידי יצירת פיצול ופילוג באזור באמצעות הקמת מדינות מלאכותיות, והקמת מדינת חיץ בפלסטין שתהיה כוח עוין לערבים וידיד של מדינות אירופה והאינטרסים שלהן. ב- 1917 הקולוניאליזם הבריטי מצא בציונות מכשיר להגשים את שאיפותיו ותכניותיו במזרח הערבי, באמצעות "הצהרת בלפור", המאפשרת ליהודים להקים את מולדתם בפלסטין תחת חסות בריטית. בריטניה התעלמה מזכויותיהם ומקיומם של תושבי הארץ הפלסטינים שהיוו בה את הרוב: 650 אלף ערבים חיו בפלסטין ורק כ- 60 אלף יהודים! הצהרת בלפור התייחסה לאיסור לפגוע בזכויות האזרחיות והדתיות של הפלסטינים, אבל התעלמה מזכותם הפוליטית להגדרה עצמית במדינה משלהם! בריטניה העניקה אדמה שאינה שלה לקבוצה שאיננה זכאית לה! זהו עוול מוסרי שגרם לגזילת מולדת ולגירוש של עם שלם מאדמתו באופן חסר תקדים בהיסטוריה. בלפור ובריטניה ביצעו פשע על חשבון ההיסטוריה של הפלסטינים וזכויותיהם. ההצהרה מנוגדת לכל מה שדגלו בו בריטניה ובני בריתה בסיוע מלחה"ע הראשונה! הן טענו שיש לתת לעמים הכבושים זכות להגדרה עצמית, ובפלסטין עשו את ההיפך!

(על פי ללמוד את הנרטיב ההיסטורי של האחר פרק ראשון)

טבלה לעבודה על הנרטיבים

הנרטיב הפלסטיני	הנרטיב הציוני	
		מה הוביל את בריטניה להכריז את הכרזת בלפור?
		האם הנרטיבים מבקרים את ההצהרה? אחד מהם? הסבירו
		מהי חשיבות ההצהרה בנרטיב?

ארץ ישראל – פלסטין (1920-1940)

מורה: הצהרת בלפור פערה שני נרטיבים שונים על מה שהולך לקרות

בארץ ישראל. **האם בעקבותיה בהכרח יתפתחו המאפיינים של**

קונפליקט שלמדנו בשיעור הראשון?

(למורה: אלם; מייצר דימוי שלילי מוחלט של האחר מול דימוי חיובי מוחלט של צד אחר; מתמשך בלא אופק; המדינה (או העם) משועבדים לצרכיו בגיוס משאבים חומריים ואנושיים).

אפשר היה אחרת? (למורה – יש להקפיד שהדיון יהיה נטוע בזמן, ולא על מה שאנחנו יודעים היום).

מורה: בואו נכיר את שני הנרטיבים מהיבטים מגוונים של השנים שאחרי הצהרת בלפור.

לפתוח מצגת 2 של יחידה 3, ובה שקופיות המתארות את שני

הנרטיבים המתייחסים לשנות ה-20-30

[קישור למצגת](#)

עבודה עצמית על שני הנרטיבים מהיבטים של השנים 1920 – 1940 בא"י

תלמידים יקרים, התבוננו והתרשמו מהמצגת שלפניכם בשלמותה, לפני שתתייחסו אל כל שאלה בנפרד. זה יקל עליכם במתן התשובות.

נקודות למחשבה ולכתיבה:

1. מה ההבדל, באופן כללי, בין התיאורים של הנרטיב הציוני לבין התיאורים של הנרטיב הפלסטיני?
2. בהכחזת בלפור נאמר שאסור שהקמת בית הלאומי ליהודים תפגע בזכויות האזרחיות של הערבים. האם לאור הנרטיב הפלסטיני נשמרו זכויותיהם האזרחיות?
3. האם הנרטיב הציוני והנרטיב הפלסטיני מתייחסים לאותם נושאים? מדוע לדעתכם?
4. איזו תחושה עברה בכם לאור קריאת הנרטיב הציוני?
5. איזו תחושה עברה בכם לאור קריאת הנרטיב הפלסטיני?

למורה: סיכום השיעור

באמצעות המצגת אנחנו לומדים על היצירתיות והעשייה המדהימות של היהודים בארץ ישראל בכל תחום! קשה להאמין שיצרו הכל מאפס, ובזמן כה קצר. עם זאת, יש לזכור שהמהגרים היהודים שהגיעו מיבשת אירופה היו טעונים בעושר התרבותי והטכנולוגי שלה, ברעיונות שנתנו בסיס ומוטיבציה לפעולתם, כגון הסוציאליזם, הליברליזם והרעיון הלאומי, והם גם נעזרו בהון יהודי שתמך ביצירתם. לעומת זאת הפלסטינים חיו באימפריה העות'מאנית שהיתה רחוקה בתרבותה ובטכנולוגיה שלה מאירופה, בריטניה לא תמכה ביצירה הלאומית שלהם, ומדינות ערב לא תמכו בהם כי הן היו עסוקות בגיבוש הלאומיות שלהן מול השליטה הבריטית הצרפתית.

מטלה לבית: (להלן). התלמידים יכינו את המטלה בבית, ובשיעור יתקיים עליהם דיון.

הערה: אפשר לעשות הפוך: לתת את המצגת של שנות ה - 20 - 30 כע"ב ולעשות בכיתה את העבודה על מאורעות 1929. זה נתון לשיקול של כל מורה. אנחנו מציעים את הסדר הזה, כי הצלחת הציונות (כפי שבאה לידי ביטוי במצגת) היתה אחד הגורמים לפרעות.

[קישור לדף מטלת ביצוע](#)

סיכום שנות ה 20 - 30 של המאה העשרים בארץ ישראל

מורה: בראשית השיעור מוצע להתייחס לניגוד בין האופטימיות שמשדר הנרטיב הציוני במצגת על שנות העשרים שלושים, לבין הדרמה והטרנדיה של מאורעות תרפ"ט.

בהמשך: יש להתייחס לשאלות של מטלת הביצוע, בעיקר בהיבט של סיכום.

שאלות 1,2 : מיינו את הקטעים תחת הכותרת: נרטיב ציוני ונרטיב

פלסטיני. האם היתה לכם התלבטות לגבי אחד הטקסטים:

(למורה: נרטיב פלסטיני: מס' 1, 5, 6. נרטיב ציוני: 2, 3, 4; סביר שקטע

מס' 4 הוא היחיד שלגביו היתה התלבטות. מדוע, לדעתכם?)

שאלה 3 : ציינו לפחות 3 נושאים שעולים בנרטיבים כגורמים לפרוץ

המאורעות; האם לדעת התלמידים יש קשר בין הצלחת הציונות

למאורעות?

(למורה: הגורמים העולים בקטעים: התנגשות דתית על הר הבית - המקום

הקדוש ביותר לשתי הדתות; **התנגשות לאומית** הבאה לידי ביטוי בהפגנת

בית"ר (תנועת הנוער של זאב ז'בוטינסקי), **הצלחת הציונות, סכסוך בין**

חמולות ערביות).

למורה: מוצע לשקף לתלמידים את הדמוניזציה ואת הקורבנות שעושה כל

נרטיב ל"נרטיב האחר", זהו אחד הסימנים של קונפליקט אלים כפי שלמדנו

בשיעורים הראשונים. כל צד מתאר את הרצח וההתעללות כדי לחזק את

הדימוי השלילי ולהצדיק את פעולותיו.

יוצאת דופן היא ההתייחסות בנרטיב הציוני להצלחת יהודים על ידי ערביי

חברון; הנרטיב מעניק להם פן אנושי, רחום ואמיץ.

! כדאי להתעכב על ההפגנה הלאומית של בית"ר ולהפגנה הנגדית של

הפלסטינים, ולקשר שנוצר בין דת ולאום אצל היהודים והפלסטינים

כאחת; קשר שמוביל את הקונפליקט גם היום.

מורה: לסיכום

מאורעות 1929 היו פרעות שהפתיעו את הישוב היהודי בארץ ישראל, המקום שבו היו אמורים חיי היהודים להיות סוף סוף בטוחים על פי הרעיון הציוני. קצת פחות מ- 12 שנים לאחר הצהרת בלפור (1917), כאשר הישוב היהודי גדל ושגשג (כ- 180 אלף יהודים), נחתה מכה קשה שהבהירה לציבור היהודי את מה שמנהיגיו כבר ידעו (ז'בוטינסקי ובן גוריון): שהציונות לא פועלת בחלל ריק, וכי על הארץ הזו הולך ונוצר מאבק דמים. מאורעות תרפ"ט הולידו כמה תובנות שונות בנרטיבים של הציונים, של הפלסטינים ושל הבריטים:

מבחינת הציונים – חלה התעצמות בארגון "ההגנה" המחתרתי, שבעקבותיו קמו מחתרות האצ"ל ומאוחר יותר לח"י.

מבחינת הפלסטינים – נפתח הפתח לאלימות כדרך יחידה שנותרה לעצירת הציונות.

מבחינת הבריטים – המאורעות הבהירו את המורכבות הכמעט בלתי פתירה של הצהרת בלפור וכתב המנדט, ואת הפוטנציאל האלים שלהם.

למורה: בהתאם לזמן, או כע"ב, או בשיעור הבא - אפשר להראות את המצגת ה- 3 ליחידה 3. המצגת מראה את התפתחות האלימות בסכסוך היהודי-פלסטיני, בשנות ה- 30.

[קישור למצגת](#)

